

O p i n i a

O ustawie z dnia 11 marca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw

I. Uwagi ogólne

Opiniowana ustawa nowelizuje trzy ustawy: ustawę o spółdzielniach mieszkaniowych, Kodeks postępowania cywilnego i ustawę – Prawo spółdzielcze. Nowelizacja ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych zmierza głównie do poprawienia błędów występujących obecnie w tej ustawie oraz do wypełnienia luk powstałych w wyniku wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r., K 32/03 (OTK 2004, Nr 3A, poz. 22). Nowelizacja ustawy – Prawo spółdzielcze zawiera zmiany niektórych przepisów o członkostwie w spółdzielni, organach spółdzielni, lustracji oraz odpowiedzialności cywilnej i karnej członków zarządu, rady nadzorczej i likwidatorów. Z natury rzeczy wkracza ona w materię objętą projektem prezydenckim ustawy – Prawo spółdzielcze (druk sejmowy nr 3415).

Ogólnie opiniowana ustawa zasługuje na aprobatę. Propozycje poprawek zaznaczyłem w uwagach szczegółowych wytłuszczonym drukiem.

II. Uwagi do art. 1 (zmiana ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych)

1. **pkt 1) lit. a).** Zmiana polega na dodaniu w art. 3 ust. 2 ustawy zdania drugiego, przyznającego małżonkowi członka roszczenie o przyjęcie do spółdzielni. Zmiana zasługuje na aprobatę. Należy zresztą podkreślić, że w orzecznictwie i w doktrynie przeważa pogląd, zgodnie z którym takie roszczenie już obecnie wynika z art. 3 ust. 2 ustawy o spółdz. mieszk. (a dawniej wynikało z art. 215 § 5 pr. spółdz.).
2. **pkt 1) lit. b).** Zmiana art. 3 ust. 4 jest trafna, wynika z tego, że obecnie podstawą ustalenia minimalnego (poprzednio: najniższego) wynagrodzenia za pracę nie jest Kodeks pracy, ale ustawa o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.
3. **pkt 2) lit. a).** Zmiana polegająca na dodaniu w art. 4 nowego ust. ¹ jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. W związku bowiem z utratą mocy obowiązującej przepisów art. 17² ust. 2 i art.

17⁸ ust. 1 ustawy o spółdz. mieszk. osoba, której przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, nie musi już być członkiem spółdzielni [zresztą już wcześniej, w wyniku wyroków TK z dnia 25 lutego 1999 r., K. 23/98 (OTK 1999, Nr 2, poz. 25), z dnia 21 maja 2001 r., SK 15/00 (OTK 2001, Nr 4, poz. 85) i z dnia 29 czerwca 2001 r., K. 23/00 (OTK 2001, Nr 5, poz. 124), członkami spółdzielni nie musieli być spadkobiercy i byli małżonkowie, których związek został rozwiązany przez rozwód albo unieważniony].

4. **pkt 2) lit. b).** Zmiana art. 4 ust. 5 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
5. **pkt 2) lit. c).** Zmiana art. 4 ust. 6² jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. Poza tym w nowym art. 4 ust. 6² trafnie pomija się odesłanie do ust. 3, ponieważ członkowie oczekujący na ustanowienie prawa do lokalu nie ponoszą opłat eksploatacyjnych. **Nietrafnie natomiast pominięto odesłanie do nowego ust. 1¹, co zapewne nie było zamierzone i stanowi zwykłą pomyłkę.**
6. **pkt 2) lit. d).** Nowy art. 4 ust. 6³ zasługuje na aprobatę, jako przepis chroniący członków i osoby niebędące członkami, którym przysługują spółdzielcze własnościowe prawa do lokali lub prawa odrębnej własności lokali, przed przeznaczaniem wnoszonych przez nich opłat eksploatacyjnych na inne cele niż określone w przepisach art. 4 ust. 1, 2, 4 i 5. **Nietrafnie natomiast pominięto odesłanie do nowego ust. 1¹, co zapewne nie było zamierzone i stanowi zwykłą pomyłkę.**
7. **pkt 2) lit. e).** Zmiana jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3), zgodnie z którym art. 4 ust. 8 zdanie pierwsze ustawy o spółdz. mieszk. jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji w zakresie, w jakim nakłada na członków spółdzielni mieszkaniowej obowiązek wyczerpania drogi postępowania wewnątrzspółdzielczego przed wystąpieniem na drogę postępowania sądowego.
8. **pkt 3) lit. a).** Zmiana art. 6 ust. 3 jest trafna, jako precyzująca obowiązki właścicieli, które wynikają z art. 4 ust. 4, oraz jako stanowiąca konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
9. **pkt 3) lit. b).** Zmiana jest trafna, jako precyzująca niejasny art. 6 ust. 4 w dotychczasowym brzmieniu.
10. **pkt 3) lit. c).** Zmiana jest trafna, bowiem dotychczasowy art. 6 ust. 4 niesłusznie pomijał sytuację, w której hipoteka obciążałaby prawo użytkowania wieczystego gruntu.

11. **pkt 4) lit. a).** Zmiana art. 6¹ ust. 3 pkt 2 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
12. **pkt 4) lit. b).** Zmiana art. 6¹ ust. 7 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
13. **pkt 5).** Zmiana art. 7 ust. 1 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
14. **pkt 6) lit. a).** Nowy art. 11¹ ust. 1 jest wzorowany na art. 12 ust. 1 i to zdecydowanie zasługuje na aprobatę, bowiem obowiązki majątkowe członków powinny być takie same w razie przekształcenia prawa lokatorskiego w prawo własnościowe bądź w odrębną własność. **Należałoby w związku z tym usunąć drobne różnice stylistycznie w sformułowaniach obu przepisów. Po pierwsze, w art. 11¹ ust. 1 pkt 1 zamiast „przypadających” powinno być „przypadającej” (jak w art. 12 ust. 1 pkt 1). Po drugie, w art. 11¹ ust. 1 pkt 1-3 zamieszczono zwrot „na ten lokal”, a w art. 12 ust. 1 pkt 1-3 – „na jego lokal”. Lepsze wydaje się to pierwsze sformułowanie, należałoby zatem dokonać stosownych zmian w art. 12 ust. 1 pkt 1-3.**

W art. 11¹ ust. 1 pkt 5 wprowadzono ustawową bonifikatę przy przekształceniu prawa lokatorskiego w prawo własnościowe. Obecnie zastosowanie takiej bonifikaty może wynikać ze statutów spółdzielni, które niekiedy zawierają rozwiązania znacznie korzystniejsze dla członków niż bonifikata 50-procentowa. **Z tego względu proponuję na końcu drugiego zdania (które zresztą powinno zaczynać się z małej litery po średniku, a nie po kropce) dodać po przecinku wyrazy „chyba że statut zawiera postanowienie korzystniejsze dla członków”.** W ten sposób rozważana norma miałaby charakter jednostronnie bezwzględnie obowiązujący (semiimperatywny).

W art. 11¹ ust. 1 pkt 5 wprowadzono zdanie trzecie, odsyłające do odpowiedniego stosowania art. 46¹. O ile sama konstrukcja odpowiedniego (a nie wprost) stosowania wymienionego przepisu nie budzi zastrzeżeń, skoro dotyczy on odrębnej własności lokalu, o tyle wątpliwości budzi umieszczenie art. 46¹ w rozdziale 5 ustawy „Przepisy przejściowe i końcowe”. Należy w związku z tym podkreślić, że w początkowym okresie obowiązywania ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, mianowicie wtedy, gdy jeszcze obowiązywał art. 46, istniały dwa tryby „przekształcenia” prawa lokatorskiego w odrębną własność lokalu: tryb ogólny (art. 12) i tryb szczególny o charakterze przejściowym (art. 46), w zależności od tego, kiedy powstało prawo lokatorskie – przed czy po wejściu w życie ustawy. Jednakże najpierw utracił moc obowiązującą art. 46 ust. 1, który został uznany przez Trybunał Konstytucyjny w

wyroku z dnia 29 maja 2001 r., K. 5/01 (OTK 2001, Nr 4, poz. 87), za niezgodny z art. 64 w zw. z art. 21 Konstytucji. Następnie zaś, na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 240, poz. 2058), uchylono art. 46 (w całości, a więc łącznie z ust. 1, który już wcześniej utracił moc obowiązującą) oraz dodano art. 46¹. Ostatnio wymieniony przepis w rzeczywistości nigdy więc nie miał charakteru przejściowego, zwłaszcza, że od początku odsyłał tylko do art. 12, a nie do (uchylonego) art. 46. **Jest więc obecnie okazja ku temu, aby naprawić błąd ustawodawcy z 2002 r. uchylając art. 46¹ oraz przenosząc jego treść do przepisów art. 11¹ i art. 12, a w konsekwencji skreślając w nowym art. 11¹ ust. 1 pkt 5 trzecie zdanie** (zob. niżej pkt 15 i 16).

Nowy art. 11¹ ust. 2 trafnie powtarza treść art. 12 ust. 2.

15. **pkt 6) lit. b).** Uchylenie ust. 4 w art. 11¹ stanowi konsekwencję regulacji przyjętej w art. 11¹ ust. 1. Jednakże wobec tego, o czym była mowa wyżej w pkt 14 *in fine*, należałoby zaproponować następujące zmiany. **Po pierwsze, obecny ust. 3 powinien być oznaczony jako ust. 4. Po drugie, nowy ust. 3 mógłby otrzymać np. następujące brzmienie: „Wpływy z wpłat, o których mowa w ust. 1 pkt 5, przeznacza się na spłatę podlegającego odprowadzeniu do budżetu państwa umorzenia kredytu obciążającego dany lokal oraz w pozostałej części na uzupełnienie funduszu remontowego spółdzielni.”.**
16. **pkt 7) lit. a).** Przepis ten co do zasady trafnie powtarza treść nowego art. 11¹ ust. 1 pkt 5. Należałoby jednak konsekwentnie drugie zdanie rozpocząć z małej litery po średniku, dodać na końcu tego zdania, po przecinku, wyrazy „chyba że statut zawiera postanowienie korzystniejsze dla członków” oraz skreślić zdanie trzecie (zob. wyżej pkt 14) jednocześnie uchylając art. 46¹ i przenosząc jego treść do art. 12 ust. 3 (jak wyżej w pkt 15). W opiniowanej ustawie nie wprowadzono wszakże zmiany w art. 12 ust. 3, co wydaje się o tyle niewłaściwe, że w tym samym artykule istniałyby dwa przepisy odsyłające do tego samego art. 46¹ (w ust. 1 pkt 5 i w ust. 3). Poza tym sformułowanie art. 12 ust. 3 jest o tyle wadliwe, że w ten sposób podwójnie reguluje się przeznaczanie wpływów z przekształceń praw do lokali na fundusz remontowy spółdzielni. **Dlatego proponuję nadanie art. 12 ust. 3 następującego brzmienia: „Wpływy z wpłat, o których mowa w ust. 1 pkt 5, przeznacza się na spłatę podlegającego odprowadzeniu do budżetu państwa umorzenia kredytu obciążającego dany lokal oraz w pozostałej części na uzupełnienie funduszu remontowego spółdzielni.”.**

17. **pkt 7) lit. b).** Zmiany w art. 12 ust. 4 i 5 nie budzą zastrzeżeń (gdy chodzi o ust. 5 – zob. wyżej pkt 2).
18. **pkt 8).** Nowy art. 12² powinien być oczywiście skreślony jako niezgodny z zasadami poprawnej legislacji (przepisy podatkowe powinny być zamieszczane wyłącznie w ustawach podatkowych, tu: w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych). Niezależnie jednak od tego chciałbym podkreślić – zastrzegając, że nie jestem specjalistą w zakresie prawa finansowego – że w bonifikatach, o których mowa w art. 11¹ ust. 1 pkt 5 i w art. 12 ust. 1 pkt 5, nie dostrzegam żadnych dochodów członków spółdzielni, które mogłyby podlegać opodatkowaniu.
19. **pkt 9).** Zmiana w art. 13 ust. 1, polegająca na dodaniu zdania trzeciego, zasługuje na aprobatę (zob. wyżej pkt 1).
20. **pkt 10).** Zmiana w art. 14 ust. 1, polegająca na dodaniu zdania trzeciego, zasługuje na aprobatę (zob. wyżej pkt 1).
21. **pkt 11).** Dodanie w art. 16 ust. 3, wyjaśniającego pojęcie byłego członka spółdzielni, zasługuje na aprobatę.
22. **pkt 12).** Uchylenie ust. 2 w art. 17² jest całkowicie zbędne, ponieważ przepis ten już utracił moc obowiązującą na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3). Skutkiem orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją jest bowiem utrata mocy obowiązującej takiego aktu (art. 190 ust. 3 Konstytucji).
23. **pkt 13).** Zmiana art. 17³ ust. 5 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
24. **pkt 14).** Zmiana art. 17⁷ jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
25. **pkt 15) lit. a).** Uchylenie ust. 1 w art. 17⁸ jest całkowicie zbędne, ponieważ przepis ten już utracił moc obowiązującą na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3 i 22).
26. **pkt 15) lit. b).** Wskutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3) art. 17⁸ ust. 1 utracił moc obowiązującą, a pozostałe ustępy w tym artykule stały się bezprzedmiotowe, chociaż formalnie nadal obowiązują. W tej sytuacji należy obecnie uchylić nie tylko ust. 3, ale również ust. 2.
27. **pkt 16).** Nowe sformułowanie art. 17¹⁰ zasługuje w zasadzie na aprobatę, z następującym wszakże zastrzeżeniem. Odesłanie do art. 4 ust. 2 i 4 jest całkowicie bezprzedmiotowe, bowiem art. 17¹⁰ znajduje się w rozdziale 2¹ ustawy dotyczącym

spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, a nie prawa odrębnej własności lokalu, którego dotyczy art. 27 ust. 5. Nietrafnie natomiast pominięto odesłanie do nowego art. 4 ust. 1¹. **Dlatego w rozważanym przepisie wyrazy „w art. 4 ust. 1, 2, 4 i 5” należy zastąpić wyrazami „w art. 4 ust. 1, 1¹ i 5”.**

28. **pkt 17).** Zmiana art. 17¹¹ ust. 2 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
29. **pkt 18).** Zmiana art. 17¹³, polegająca na pominięciu dotychczasowego zdania drugiego, jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
30. **pkt 19).** Zmiana art. 17¹⁴ jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3) oraz ze zmiany stanu prawnego w zakresie określania minimalnego wynagrodzenia za pracę (zob. wyżej pkt 2).
31. **pkt 20).** Zmiana art. 17¹⁵ jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
32. **pkt 21).** Zmiana art. 17¹⁶ jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
33. **pkt 22).** Zmiana art. 17¹⁷ jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
34. **pkt 23).** Dodanie w art. 17¹⁸ nowego ust. 3 jest trafne i stanowi konsekwencję zmiany w art. 16 polegającej na dodaniu nowego ust. 3 (zob. wyżej pkt 21).
35. **pkt 24).** Dodany przez opiniowaną ustawę art. 24¹ nawiązuje do art. 25, który został uchylony przez ustawę z dnia 19 grudnia 2002 r. (zob. wyżej pkt 14), a ściślej do art. 25 ust. 1 i 3. Artykuł 24¹ ust. 2 stanowi dokładne powtórzenie art. 25 ust. 3. Natomiast między sformułowaniami art. 24¹ ust. 1 i art. 25 ust. 1 istnieją dwie różnice. Po pierwsze, w art. 24¹ ust. 1 większość właścicieli oblicza się według wielkości udziałów w nieruchomości wspólnej (a więc tak jak w ustawie o własności lokali, jednakże właściciele mogą postanowić, że na każdego właściciela przypada jeden głos – art. 23 ust. 2 ustawy o własności lokali; zob. też art. 23 ust. 2a), w art. 25 ust. 1 zaś według liczby lokali (w nawiązaniu do zasady spółdzielczej „jeden członek – jeden głos” – zob. art. 36 § 3 pr. spółdz.). Ponieważ w chwili podejmowania uchwały, o której mowa w wymienionych przepisach nie istnieje jeszcze wspólnota mieszkaniowa, ale spółdzielnia mieszkaniowa, rozwiązanie przyjęte w art. 24¹ ust. 1 należy uznać za zdecydowanie wadliwe. Po drugie, w dawnym art. 25 ust. 1 było zamieszczone odesłanie do przepisów

art. 31 i 32 ustawy o własności lokali, zaś art. 24¹ ust. 1 odsyła również do art. 30 ust. 1a tej ustawy, co jest w pełni uzasadnione. **W konkluzji proponuję w art. 24¹ ust. 1 wyrazy „wielkości udziałów w nieruchomości wspólnej” zastąpić wyrazami „liczby lokali”.**

W art. 24¹ w pełni trafnie nie zamieszczono odpowiednika dawnego art. 25 ust. 2, który zawierał kuriozalne rozwiązanie umożliwiające większości będących członkami spółdzielni właścicieli lokali podjęcie uchwały o utworzeniu nowej spółdzielni przy odpowiednim zastosowaniu przepisów pr. spółdz. o podziale spółdzielni, z wyjątkiem art. 108 § 1.

36. **pkt 25).** Zmiany w przepisach art. 27 ust. 2 i 3 stanowią konsekwencję dodania art. 24¹ (zob. wyżej pkt 35).
37. **pkt 26).** Zmiana art. 39 ust. 1 formalnie rzecz biorąc realizuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3), według którego art. 39 ust. 1 ustawy o spółdz. mieszk. w zakresie, w jakim uzależniając realizację roszczenia od istnienia stosunku członkostwa wyłącza osoby, które nabyły to roszczenie wobec spółdzielni na podstawie poprzednio obowiązującego przepisu, jest niezgodny z art. 2 w zw. z art. 64 ust. 2 Konstytucji. Rzecz jednak w tym, że art. 39 ust. 1 pozbawił praw nabytych – na podstawie art. 39 ust. 3 ustawy o spółdz. mieszk. w pierwotnym brzmieniu – nie tylko najemców niebędących członkami spółdzielni, ale również tych najemców, którzy – niezależnie od tego, czy są, czy też nie są członkami spółdzielni – nie ponieśli bezpośrednio kosztów budowy garaży, lokali użytkowych bądź pracowni twórców, ale koszty te ponieśli poprzednicy prawni owych najemców. **Należy w związku z tym wprowadzić w art. 39 ust. 1 zmianę polegającą na dodaniu po wyrazach „który poniósł w pełnym zakresie koszty budowy tego lokalu” następujących wyrazów: „albo ponieśli je jego poprzednicy prawni”.**
- Zmiany w art. 39 ust. 2 i 3 są trafne i korespondują z odpowiednimi zmianami wprowadzonymi w art. 3 ust. 4 (zob. wyżej pkt 2), w art. 12 ust 4 i 5 (zob. wyżej pkt 17) oraz w art. 17¹⁴ ust 2 i 3 (zob. wyżej pkt 30).
38. **pkt 27).** Zmiana w art. 42 ust. 5 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
39. **pkt 28).** Zmiana w art. 44 ust. 4 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).
40. **pkt 29).** Zmiana w art. 45 ust. 1 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).

41. **pkt 30 lit. a).** Dodanie w art. 48 ust. 1¹ i 1² nie budzi zastrzeżeń.
42. **pkt 30 lit. b).** Zmiana w art. 48 ust. 2 jest w zasadzie trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3). **Przy okazji nowelizacji tego przepisu proponowałbym jednak poprawienie oczywistego błędu stylistycznego: zamiast „jest uwarunkowane złożeniem przez najemcę deklaracji członkowskiej i przyjęciem” powinno być „jest uzależnione od złożenia przez najemcę deklaracji członkowskiej i przyjęcia”.**
- Zmiany w art. 48 ust. 3 i 4 są trafne i korespondują z odpowiednimi zmianami wprowadzonymi w art. 3 ust. 4 (zob. wyżej pkt 2), w art. 12 ust 4 i 5 (zob. wyżej pkt 17), w art. 17¹⁴ ust 2 i 3 (zob. wyżej pkt 30) oraz w art. 39 ust. 2 i 3 (zob. wyżej pkt 37).
43. **pkt 30 lit. b).** Zmiana w art. 48¹ ust. 2 jest trafna i stanowi konsekwencję wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r. (zob. wyżej pkt 3).

III. Uwaga do art. 2 (zmiana Kodeksu postępowania cywilnego)

Zamieszczona w opiniowanej ustawie nowelizacja art. 17 polegająca na dodaniu pkt 4¹ jest oczywiście trafna. Wprawdzie obecnie ustawa nie przewiduje tzw. podziału na żądanie mniejszości (zob. dawny art. 108a pr. spółdz. uchylony przez ustawę z dnia 19 grudnia 2002 r.), jednakże ustawa z dnia 19 grudnia 2002 r. zawiera przejściowy art. 9, zgodnie z którym „W przypadku wystąpienia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy do zarządu spółdzielni z żądaniem zwołania walnego zgromadzenia w celu podjęcia uchwały o podziale spółdzielni na podstawie art. 108a § 1 ustawy nowelizowanej w art. 3, stosuje się przepisy dotychczasowe.”. Takim przepisem dotychczasowym jest zaś m. in. art. 108a § 4 pr. spółdz., który przewidywał wystąpienie do sądu o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale.

IV. Uwagi do art. 3 (zmiany ustawy – Prawo spółdzielcze)

1. **pkt 1).** Artykułowi 16a opiniowanej ustawy odpowiada art. 10 projektu prezydenckiego, który w wersji wstępnie przyjętej przez Komisję Nadzwyczajną Sejmu zawiera częściowo odmienne rozwiązania. Wykorzystując niektóre z tych rozwiązań proponuję przyjęcie następujących poprawek:
- Umieszczenie art. 16a po art. 16, a przed art. 17, które dotyczą powstania członkostwa w spółdzielni, jest oczywistym nieporozumieniem. **Zamiast tego proponuję, aby zamieszczoną w art. 16a regulację potraktować jako nadanie nowego brzmienia art. 18.**

- Wprowadzenie § 1 w brzmieniu: „**§ 1. Prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe.**”.
 - **Oznaczenie § 1 jako § 2.** Należałoby tu dodać pkt 6 w brzmieniu: „**6) do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności.**”. Odpowiadałoby to dotychczasowej treści art. 18 pr. spółdz.
 - Komisja Nadzwyczajna Sejmu również rozważała wprowadzenie prawa członka do zaznajamiania się z umowami zawieranymi przez spółdzielnię z osobami trzecimi, z jednoczesnym wyznaczeniem granic korzystania z tego prawa na wzór art. 212 § 2 Kodeksu spółek handlowych. Komisja nie podjęła dotychczas decyzji w tym zakresie. W tej sytuacji, uznając zasadność wprowadzenia regulacji zamieszczonej w art. 16a § 2 (**według proponowanego oznaczenia: w art. 18 § 3**) sugeruję jedynie wprowadzenie poprawki stylistycznej: **wyrazy „jeśli naruszałoby to prawa tych osób lub, jeśli” należy zastąpić wyrazami „jeżeli naruszałoby to prawa tych osób lub jeżeli”.**
 - **Oznaczenie § 3-6 jako § 4-7.**
 - Dodanie § 8 w brzmieniu: „**§ 8. Przepisy ustawy, statut oraz umowy zawierane między spółdzielnią i jej członkami określają prawa i obowiązki członków wynikające ze stosunków prawnych pochodnych od członkostwa w spółdzielni.**”.
2. **pkt 2).** Artykułowi 24 opiniowanej ustawy odpowiada art. 13 projektu prezydenckiego, który w wersji wstępnie przyjętej przez Komisję Nadzwyczajną Sejmu zawiera w pewnym stopniu odmienne rozwiązania (art. 13 projektu prezydenckiego zawiera 9 paragrafów, jednakże kwestia sformułowania 4 z nich pozostaje nadal otwarta). Wykorzystując zatem niektóre z rozwiązań zaczerpniętych z projektu prezydenckiego proponuję przyjęcie następujących poprawek:
- **Wprowadzenie § 1 w brzmieniu: „Spółdzielnia może rozwiązać stosunek członkostwa tylko przez wykluczenie albo wykreślenie członka.”**
 - **Oznaczenie § 1 jako § 2.** Proponuję w pierwszym zdaniu wyrazy „lub z powodu” zastąpić wyrazami „albo z powodu”, a w drugim zdaniu wyrazy „powinien określać” zastąpić wyrazem „określa”.
 - Paragraf 2 (**według proponowanej numeracji § 3**) nie może być utrzymany z tego powodu, że nie koresponduje z nową formułą wykluczenia, którego przesłanką jest wina umyślna albo rażące niedbalstwo (takie rozwiązanie zostało przyjęte zarówno w art. 24 § 1 opiniowanej ustawy, jak i w art. 13 § 2 projektu prezydenckiego w

brzmieniu przyjętym przez Komisję). Wykreślenie powinno być w konsekwencji możliwe nie tylko z przyczyn niezawinionych, ale również wtedy, gdy przyczyną jest wina nieумыślna. Dlatego w przepisie dotyczącym wykreślenia należy unikać odwoływania się do kwestii winy albo jej braku przyjmując formułę czysto obiektywną. W tej sytuacji proponuję następujące sformułowanie § 3, zastrzegając, że Komisja jeszcze nie podjęła decyzji w tym zakresie: **„§ 3. Członek trwale niewykonujący praw i obowiązków statutowych może być wykreślony ze spółdzielni, jeżeli jego członkostwo stało się bezprzedmiotowe. Statut określa przyczyny wykreślenia.”**

- **Oznaczenie § 3 i 4 jako § 4 i 5. W przepisach tych 6 razy zamieszczony wyraz „lub” należy zastąpić wyrazem „albo”.**
- **Oznaczenie § 5 jako § 6. W pkt 2 omyłkowo odesłano do odpowiedniego stosowania art. 32, który dotyczy postępowania wewnątrzspółdzielczego, a nie do art. 43, który dotyczy zaskarżania do sądu uchwał walnego zgromadzenia. Dlatego wyrazy „przepis art. 32” należy zastąpić wyrazami „przepisy art. 42”. Ponadto 2 razy zamieszczony wyraz „lub” należy zastąpić wyrazem „albo”.**
- **Oznaczenie § 6 jako § 7. W przepisie tym błędnie określono początek terminu stosując ogólną regułę wyrażoną w art. 111 § 2 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym „Jeżeli początkiem terminu oznaczonego w dniach jest pewne zdarzenie, nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu dnia, w którym to zdarzenie nastąpiło.”. Tymczasem termin jest oznaczony w tygodniach, zatem ma do niego zastosowanie art. 112 zdanie pierwsze Kodeksu cywilnego, według którego „Termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było - w ostatnim dniu tego miesiąca.”. W konsekwencji proponuję wyrazy „w § 5 pkt 2, biegnie od następnego dnia po dniu” zastąpić wyrazami „w § 6 pkt 2, biegnie od dnia”.**
- **Oznaczenie § 7 jako § 8. Zdanie pierwsze mogłoby brzmieć następująco: „W wypadku wniesienia do walnego zgromadzenia odwołania od uchwały rady nadzorczej w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członek spółdzielni ma prawo być obecny przy rozpatrywaniu odwołania i popierać je.”**
- **Oznaczenie § 8 jako § 9. Przepis ten nie określa terminu do wniesienia odwołania. W tej sytuacji, korzystając z rozwiązania przyjętego w projekcie prezydenckim, proponuję zdanie pierwsze zastąpić dwoma zdaniami w następującym brzmieniu:**

„Jeżeli statut nie przewiduje postępowania wewnątrzspółdzielczego, termin do wniesienia odwołania, o którym mowa w § 6 pkt 1, wynosi dwa tygodnie od dnia doręczenia zawiadomienia o wykluczeniu albo wykreśleniu wraz z uzasadnieniem. Odwołanie powinno być rozpatrzone na najbliższym posiedzeniu walnego zgromadzenia, nie później jednak niż w ciągu dwunastu miesięcy od dnia wniesienia odwołania.”.

- **Oznaczenie § 8 jako § 9.** Należy podkreślić, że w pkt 1 nie uwzględniono sytuacji, w której termin wniesienia odwołania do walnego zgromadzenia byłby według statutu dłuższy od terminu zaskarżenia do sądu uchwały rady nadzorczej. W takim wypadku wykluczenie albo wykreślenie stawałoby się skuteczne mimo wniesienia odwołania do walnego zgromadzenia. Dlatego należy zaproponować następujące sformułowanie § 9:

„§ 9. Wykluczenie albo wykreślenie staje się skuteczne z chwilą:

- 1) **bezskutecznego upływu terminu do zaskarżenia do sądu uchwały rady nadzorczej, chyba że członek przed upływem tego terminu wniósł odwołanie od uchwały rady do walnego zgromadzenia;**
- 2) **bezskutecznego upływu terminu do wniesienia do walnego zgromadzenia odwołania od uchwały rady nadzorczej, jeżeli termin ten jest dłuższy od terminu do zaskarżenia do sądu uchwały rady;**
- 3) **bezskutecznego upływu terminu do zaskarżenia do sądu uchwały walnego zgromadzenia;**
- 4) **prawomocnego oddalenia przez sąd powództwa o uchylenie uchwały rady nadzorczej albo walnego zgromadzenia.”.**

3. **pkt 3).** Artykułowi 32 opiniowanej ustawy odpowiada art. 15 projektu prezydenckiego, który w wersji wstępnie przyjętej przez Komisję Nadzwyczajną Sejmu zawiera w znacznym stopniu odmienne rozwiązania. Wspólną cechą obydwu koncepcji jest fakultatywny charakter postępowania wewnątrzspółdzielczego. W tej sytuacji musi wywoływać sprzeciw zbyt szczegółowa regulacja zamieszczona w art. 32, nawiązująca do rozwiązań obowiązujących w okresie, gdy postępowanie to było z reguły obligatoryjne. Dlatego proponuję nadanie art. 32 następującego brzmienia, zgodnego z projektem prezydenckim:

„Art. 32. § 1. Statut może stanowić, że w określonych w nim sprawach między członkiem a spółdzielnią, członkowi przysługuje prawo odwołania się od uchwały organu spółdzielni do innego wskazanego w statucie organu spółdzielni w

postępowaniu wewnątrzspółdzielczym. W tym wypadku statut powinien określać zasady i tryb postępowania wewnątrzspółdzielczego, a w szczególności terminy wniesienia i rozpatrzenia odwołania.

§ 2. W wypadku wniesienia przez członka odwołania w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym bieg przedawnienia i terminów zawitych ulega zawieszeniu do dnia zakończenia tego postępowania, jednakże przez okres nie dłuższy niż rok od dnia, w którym organ odwoławczy powinien rozpatrzyć odwołanie.

§ 3. Postanowienia statutu o postępowaniu wewnątrzspółdzielczym nie mogą ograniczać dochodzenia przez członków ich praw na drodze sądowej. W wypadku zaskarżenia przez członka uchwały w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym i sądowym, postępowanie wewnątrzspółdzielcze ulega umorzeniu.”.

4. **pkt 4).** Artykuł 36 § 2a nie budzi zastrzeżeń.
5. **pkt 5).** W art. 37 § 4 po wyrazach „Członek spółdzielni” należy dodać wyrazy „niebędący przedstawicielem”.
6. **pkt 6).** Artykuł 42 opiniowanej ustawy jest dotknięty błędem tak zasadniczym, który w istocie w ogóle stawia pod znakiem zapytania celowość nowelizacji tego artykułu. Błąd ten odnosi się mianowicie do sformułowania § 2, w którym sprzeczność uchwały walnego zgromadzenia z ustawą (tzn. z bezwzględnie obowiązującymi przepisami ustawy) została potraktowana w taki sam sposób jak jej sprzeczność z postanowieniami statutu, dobrymi obyczajami bądź naruszeniem interesów spółdzielni albo pokrzywdzeniem członków. We wszystkich tych sytuacjach przewidziano możliwość zaskarżenia uchwały do sądu w terminie sześciu tygodni. Po upływie wspomnianego terminu byłaby wiążąca uchwała sprzeczna z ustawą, a nawet z Konstytucją. Jest to oczywiste nieporozumienie, co można wyjaśnić podając kilka przykładów. Po pierwsze, byłaby wiążąca uchwała zalecająca nieprzyjmowanie w poczet członków osób, które nie przedstawią zaświadczenia od właściwego proboszcza o przynależności do Kościoła Katolickiego, albo przeciwnie - zalecająca nieprzyjmowanie w poczet członków osób, które są znane z przynależności do tego Kościoła. Po drugie, byłaby wiążąca uchwała wyłączająca w spółdzielni mieszkaniowej zbywalność spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu bądź uzależniająca jego zbywalność od zgody prezesa spółdzielni. Po trzecie, byłaby wiążąca uchwała nawołująca do popełnienia przestępstwa bądź zmieniająca w stosunku do członków powszechnie obowiązujące reguły prawa podatkowego. Z tego względu należy, stosownie do rozwiązań przyjętych w projekcie prezydenckim, wprowadzić przepis, zgodnie z którym wyżej wymienione oraz inne

uchwały walnego zgromadzenia sprzeczne z ustawą mogą być kwestionowane w każdym czasie w drodze powództwa z art. 189 k.p.c. W konsekwencji proponuję przyjęcie art. 42 w brzmieniu zgodnym z projektem prezydenckim:

„Art. 42. § 1. Uchwały walnego zgromadzenia obowiązują wszystkich członków spółdzielni oraz wszystkie jej organy.

§ 2. Uchwała sprzeczna z ustawą jest nieważna.

§ 3. Uchwała sprzeczna z postanowieniami statutu bądź dobrymi obyczajami lub godząca w interesy spółdzielni albo mająca na celu pokrzywdzenie jej członka może być zaskarżona do sądu.

§ 4. Każdy członek spółdzielni lub zarząd może wytoczyć powództwo o uchylenie uchwały. Jednakże prawo zaskarżenia uchwały w sprawie wykluczenia lub wykreślenia członka przysługuje wyłącznie członkowi wykluczonemu lub wykreślonemu.

§ 5. Jeżeli zarząd wytacza powództwo, spółdzielnię reprezentuje pełnomocnik ustanowiony przez radę nadzorczą, a spółdzielnię, w której nie powołuje się rady nadzorczej, pełnomocnik ustanowiony przez walne zgromadzenie. W wypadku nieustanowienia pełnomocnika sąd właściwy do rozpoznania sprawy ustanawia kuratora dla spółdzielni.

§ 6. Powództwo o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia powinno być wniesione w ciągu sześciu tygodni od dnia odbycia walnego zgromadzenia, jeżeli zaś powództwo wnosi członek nieobecny na walnym zgromadzeniu na skutek jego wadliwego zwołania – w ciągu sześciu tygodni od dnia powzięcia wiadomości przez tego członka o uchwale, nie później jednak niż przed upływem roku od dnia odbycia walnego zgromadzenia.

§ 7. Jeżeli ustawa lub statut wymagają zawiadomienia członka o uchwale, termin sześciotygodniowy wskazany w § 6 biegnie od dnia tego zawiadomienia dokonanego w sposób wskazany w statucie.

§ 8. Sąd może nie uwzględnić upływu terminu, o którym mowa w § 6, jeżeli utrzymanie uchwały walnego zgromadzenia w mocy wywołałoby dla członka szczególnie dotkliwe skutki, a opóźnienie w zaskarżeniu tej uchwały jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne.

§ 9. Orzeczenie sądu ustalające nieistnienie albo nieważność uchwały walnego zgromadzenia bądź uchylające uchwałę ma moc prawną względem wszystkich członków spółdzielni oraz wszystkich jej organów.”.

7. **pkt 7).** Zmiana w art. 49 § 2, usuwająca absurdalne wymaganie uzasadnienia uchwały w sprawie odwołania członka zarządu (jak można uzasadnić uchwałę podejmowaną w głosowaniu tajnym?), jest oczywiście trafna.
8. **pkt 8)** Nie jest jasne, czym kierował się Sejm zastępując przewidziany w art. 56 § 1 pr. spółdz. zakaz jednoczesnego członkostwa w radzie i zarządzie spółdzielni zakazem łączenia członkostwa w zarządzie z mandatem przedstawiciela na zebranie przedstawicieli. Zapewne chodziło tu o stworzenie nowego zakazu. W takim jednak wypadku należałoby umieścić proponowaną regulację w nowym paragrafie, np. w § 1a. Skoro jednak art. 56 znajduje się w rozdziale 4 zawierającym „Przepisy wspólne dla rady i zarządu” rozważany zakaz powinien odnosić się również do członkostwa w radzie. **W tej sytuacji należałoby się zdecydować na jedno z dwóch następujących rozwiązań: albo skreślić zmianę 8, albo nadać jej następujące brzmienie: „W art. 56 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu: § 1a. Nie można być jednocześnie członkiem rady albo zarządu i przedstawicielem na zebranie przedstawicieli tej samej spółdzielni.”.**
9. **pkt 9).** Pomysł zniesienia ograniczeń w zakresie odpowiedzialności cywilnej członków zarządu i rady nadzorczej jest oczywiście trafny. Niedopuszczalne jest bowiem dalsze utrzymywanie kuriozalnej sytuacji, w której członkowie odpowiadają za szkody wyrządzone spółdzielni na zasadach ogólnych, przewidzianych w Kodeksie cywilnym, zaś odpowiedzialność członków zarządu albo rady nadzorczej jest ograniczona stosownie do przepisów Kodeksu pracy o odpowiedzialności materialnej pracowników. Przepis zamieszczony w art. 58 opinowanej ustawy jest wzorowany na art. 293 i art. 483 Kodeksu spółek handlowych, w którym wszakże znajduje się nie jeden artykuł w tej materii, ale cały rozdział składający się z 10 artykułów (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością) bądź 12 artykułów (spółka akcyjna). Jeżeli regulacja dotycząca odpowiedzialności cywilnej członków zarządu, rady i likwidatorów zostanie ograniczona tylko do jednego przepisu, w odniesieniu do tej odpowiedzialności znajdują poza tym zastosowanie ogólne regulacje w Kodeksie cywilnym dotyczące czynów niedozwolonych. Skoro chodzi tu o odpowiedzialność wymienionych osób wobec spółdzielni, tylko spółdzielnia mogłaby od nich dochodzić roszczeń odszkodowawczych. Istnieje zaś duże prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, że dopóki te osoby sprawują funkcje w spółdzielni, dopóty roszczenia odszkodowawcze nie będą dochodzone i ulegną przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym poszkodowany (tj. spółdzielnia) dowiedział się o szkodzie (art. 442 § 1 k.c.).

Należałoby w tej sytuacji regulację zamieszczoną w art. 58 pr. spółdz. opiniowanej ustawy oznaczyć jako § 1 oraz dodać przepisy § 2 i § 3 wzorowane na art. 295 i art. 486 k.s.h.:

„§ 2. Jeżeli spółdzielnia nie wytoczy powództwa o naprawienie wyrządzonej jej szkody w terminie roku od dnia ujawnienia czynu wyrządzającego szkodę, każdy członek może wnieść powództwo o naprawienie szkody wyrządzonej spółdzielni.

§ 3. Jeżeli powództwo, o którym mowa w § 2, okaże się nieuzasadnione, a członek, wnosząc je, działał w złej wierze lub dopuścił się rażącego niedbalstwa, obowiązany jest naprawić szkodę wyrządzoną spółdzielni.”.

10. **pkt 10 i 11).** Nowe brzmienie art. 91 § 1 i dodany § 2¹ oraz dodane w art. 93 § 1a i 1b nie budzą zastrzeżeń merytorycznych. **Należy jednakże, zgodnie z zasadami techniki legislacyjnej, ujednoczyć oznaczenia dodawanych przepisów (dotyczy to także wyżej pkt 4 i niżej pkt 12).**
11. **pkt 12).** Dodany art. 93a nie budzi zastrzeżeń merytorycznych.
12. **pkt 13).** Przepisy karne nie budzą zastrzeżeń merytorycznych.

V. Uwagi do przepisów przejściowych i końcowych

1. **Art. 4.** Zamiast zamieszczonej w tym przepisie regulacji szczegółowej, dotyczącej art. 58 pr. spółdz., proponuję następujące przepisy, z których pierwszy ma znaczenie ogólne, drugi dotyczy wykluczenia i wykreślenia, a kolejny dotyczy postępowania wewnątrzspółdzielczego.

„Art. 4. 1. Do oceny skutków zdarzeń prawnych stosuje się przepisy obowiązujące w dniu, w którym zdarzenia te nastąpiły.

2. Jeżeli wykluczenie albo wykreślenie członka ze spółdzielni, które nastąpiło na podstawie przepisów dotychczasowych, nie stało się skuteczne przed dniem wejścia niniejszej ustawy w życie, stosuje się art. 42 § 9 ustawy, o której mowa w art. 3, w brzmieniu nadanym przez niniejszą ustawę.

3. Postępowanie wewnątrzspółdzielcze wszczęte przed dniem wejścia niniejszej ustawy w życie toczy się przepisów dotychczasowych.”.
2. **Art. 5.** W ust. 2 wyraz „rejestr” powinien być napisany z dużej litery (chodzi tu o Krajowy Rejestr Sądowy).
3. **Art. 6.** Nie budzi zastrzeżeń.

Wyrażone w materiale opinie odzwierciedlają jedynie poglądy autora.

© Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2004
Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość opracowania nie może być bez
zgody wydawcy - Kancelarii Senatu – reprodukowana, użyta do innej publikacji
oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych.